

MEDEDELINGEN BLAD

Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

NO:

32

april 1974

VERSCHIJNT ONREGELMATIG

"A M P T E P E"

Historische Vereniging gemeente Epe

=====

Voorzitter: G.S.van Lohuizen
IJsseldijk 12 Veessen

Secretariaat: A.J.Veninga
Burg.v.Walsumlaan 5, Epe

Penningmeester: C.Stork
Dellenparkweg 8, Epe
Giro: 1194015, t.n.v.
Penn. Ampt Epe

=====

Lidmaatschap: f 5,-= per jaar

MEDEDELINGENBLAD "A M P T E P E"
april 1974 nr. 32
=====

Abonnementsprijs :
voor leden der Vereniging gratis,
voor niet-leden f 0,75 p.nr.

KOPIJ-BIJDRAGEN graag getikt op formaat van
ons blad, daarbij gebruikte bronnen vermelden en
inzenden s.v.p. 14 dagen vóór de verschijnings-
maand (als regel januari, april of oktober)

Redactieadres:
Mej. P.E.Berkhout, Sparrenlaan 12, Epe,
telefoon 2056

-

De geheimtaal

Op dezelfde dag dat het vorig "Ampt Epe" verscheen, stond er in het Handels blad een artikel van Dr. Enno Endt, leraar Nederlands in Amsterdam, over Bargoens. Hij vraagt daarin o.a. om grondwoorden. Een tijdje later heb ik mij met hem in verbinding gesteld: hij wil wel woorden hebben die dus in zijn boekje niet voorkomen. Overigens vertelde hij mij dat hij zich alleen met de geheimtaal van West-Nederland bezig houdt, wat ik erg jammer vindt. De bronnen die Moormann gebruikte spraken hem niet zo erg aan. Nu is dat begrijpelijk als je in een grote stad woont. Op het platteland kwam je meer in aanraking met de marskramers en paardekopers. De marskramers hadden zelfs de gewoonte om bij boerderijen waar ze geweest waren, een merk te zetten, waaruit de volgende "collega" kon opmaken of het een goed adres was waar je bv. kon overnachten of uit de middagpot meeëten.

Ik wil U nu wat mensen ten tonele voeren die Moormann noemt als brengers of doorgevers van de geheimtaal. Uitgangspunt hiervoor is het boek "Rotwelsch" van Kluge. Het bevat Nederduitse bewerkingen van het Libertum Vagatorum. Deze uitgave dateert van plm. 1547 en is in 1563 als "Boek der Naaktridders en Rabauwen" verschenen. Het handelt over "Blickslagers en Kandieren". Wanneer men dit leest roept het bekende beelden over marskramers en zigeuners van vroeger op.

In die moeilijk leesbare nederduitse vertaling, springen direct enkele bekende woorden in het oog van de 64 grondwoorden, o.a. "bocht" voor geld en nog meer van die woorden aan de hand van de gepubliceerde lijst van meester Palm. B.v.: "bult" voor bedde, "meps" voor klein, in 't Laars "slecht", "murf" voor mond, "smiks" voor boter en ook het woord "henker" voor beul. De meeste van die woorden komen ook voor in 't Bargoens, o.a. nog "botten", "buizen", "kasse" en ook nog "grieksen" voor luizen.

Blickslagers waren mensen die zichzelf zondaren noemden. Ze gingen ter bedevaart om hun karakter te verbeteren. Kandieren daarentegen waren bedelaars, die zich voor een hete oven met zelf bestreken. Ze speelden op luyten en sloegen zichzelf met roeden en woonden o.a. met de schalken te Zurck.

Bregieren vroegen aalmoezen om God en de Lievevrouwe-wille. De Stabulieren waren bedelaars die liepen door alle landen, vergezeld van vrouwen en kinderen met gelapte kleren aan. In die kleren zaten vaak zes of zeven zakken, waarvan er nimmer een leeg was. Er staat: "Ze zijn gewend aan de Rabauwensack en willen niet werken".

De Loszeveren waren bedelaars die zeiden dat ze vier of vijf jaar gevangen hadden gezeten en dat zij de ketenen nog droegen die ze aan hadden gehad op een galeischip in Turkije of op het meer van Galilea. De Klinckelieren daarentegen waren bedelaars met gebroken lichaamsdelen die volgens hun zeggen althans, altijd onschuldig gevangen hadden gezeten. Je moest ze maar niets geven want het waren immers allemaal bedriegers.

Dan waren er de Debissieren of Dofferen. Zij hadden beelden of tekenen op hun lichaam en bestreken de huizen om der Lieven Heerswille. Maar geef hun geen geld want het werd toch verbrast; de kerken die zij zeggen te bouwen, bouwen ze nooit, geef hun alleen uit noodruft!

Het zesde kapittel gaat over de Kammenieren. Dit waren jonge scholieren of studenten, die vader en moeder niet meer wilden volgen. Zij kwamen in verkeerd gezelschap van kwaad tot erger. Deze Kammenieren moest je ook niets geven, ja staat er: "Laat ze maar bedelen" want ze bezitten soms valse verzegelde huizen.

De vagieren waren avonturiers die voorgaven van Vrouwe Venusberg te komen; zij bezaten de gave van de zwarte kunst: "maar wacht U voor deze lieden, want ze gaan met boeverij om en al het gesprokene is gelogen".

De Grantmieren waren mensen die zeiden aan vallende ziekte te lijden, van St. Valentijn, St. Vitus of St. Antonius. Sommigen vielen neer voor kerken met een stuk zeep in de mond zodat er schuim op kwam. Ze staken zich met

strospiëren in de neusgaten zodat het bloedde of ze ziek waren. Maar 't is allemaal boevenwerk. Twee kwamen er zelfs als priester verkleed, zich altijd valselijk voordoende.

Dan waren er de Dutseren en de Steppelieren. Die kwamen als gewijd persoon, bv. als Joris Kessler van Kitzbudel. Na de maaltijd verbleven ze altijd in de "Sondenbosch" (bordeel).

De Kickissen waren blinden die zeiden door Gods geweld blind geworden te zijn. De Kopperinnen zeiden dat zij pijn leden aan hun borsten. Zij namen een milt, schilden die af aan één kant en legden die op hun borst en bestreken die met bloed.

De Dallingheren stonden voor kerken, zij waren henker geweest en geselden zichzelf met roeden. Ze wilden zich alsnog beteren door ter bedevaart te gaan.

De Dubsbetterinnen gingen onder een lijnwaad liggen en zeiden dat hun een kind was afgegaan, maar zij hadden nog nooit een kind bezeten. Dan waren er van de sonde Wegherinnen van de buldragerinnen. Ze bonden zich een kussen onder het lijf. Ze droegen melaatsenkleppen, deze jonge vrouwen, alsof ze Lazarus waren.

De Momsen droegen kappen, en staat er: deze hebben hunne vrouwen in heimelijke plaatsen en zitten en gaen met hun neringhe omme". Dat heette "in der Momsen gaan". De Hoentsengenganen waren bedelaars die zeiden in de oorlog verbrand te zijn. De Veramieren gingen uit waarzeggen. De Chritamieren of Kalemieren waren bedelaars die zgn. heilige tekens aan het hoofd droegen, maar ze hebben ze nooit gehad.

De Zeeperen bestreken zich met zalf voor een hete oven en de Swijcheren bestreken hun benen met paardemest en water en 't leek dat ze aan geelzucht leden of aan een andere ziekte, maar het was allemaal bedrog. De Burckaerten staken hun hand in een zwarte handschoen, hingen hem om de hals en zeiden kwaad te hebben van één of andere heilige.

De Platschieren waren blinden die op stoelen voor kerken gingen zitten en speelden op luyten. Ze zongen liederen uit verre landen, maar ze waren daar nooit geweest. Ze sloegen zichzelf ook met roeden, maar meestal waren het boeven of rovers. Sommigen droegen Agnus Deis, die van lood of blik gemaakt waren. Anderen droegen pater-nosters. Dan waren er nog de Woekeraars en Lombarts, die uit de hof van het gasthuis gebannen waren.

Over al deze mensen zijn natuurlijk verhalen en legenden geschreven en zij zijn door dichters bezongen.

Daarover een volgende keer.

A.v.d.Bremen-van Vemde

- - - - -

Oude wegen op de Veluwe *)

Het Veluws landschap heeft sinds een eeuw geweldige veranderingen ondergaan, met name door de bebossing en de daarmee gepaard gaande werkzaamheden. Juist het vroegere wegnnet is hierdoor in sterke mate getroffen. Deze grote omwenteling is ook gepaard gegaan met het ontstaan van een net van verharde wegen, die slechts gedeeltelijk oudere routes volgen en, ook in dit geval, tal van voormalige kronkelingen en typische omwegen afsnijden. Ook in de 17e eeuw heeft reeds een opruiming plaats gevonden van oudere toestanden.

De Veluwe is vanouds het jachtterrein der stadhouders geweest. Vooral door het langdurig en herhaalde verblijf van Koning - Stadhouder Willem III werd een stempel op het landschap gedrukt in de vorm van een groot aantal jachtwegen. Hiervoor hebben oudere wegen hun beloop over de Veluwe gehad in de vorm van onder meer voorhistorische wegen, Hessenwegen en Hanzewegen.

Over de voorhistorische -en vroeg historische wegen is tot op heden op de Veluwe slechts incidenteel onderzoek verricht, zodat hier thans niet verder op kan worden ingegaan.

*) Ontleend aan een artikel van Dr. F. Leyden in Gelre. Bijdragen en mededelingen deel XL III, 1940.

Het oudste net van wegen waarover in Oost-Nederland iets bekend is, wordt aangeduid met Hessenwegen of Heelwegen. Zij dienden voor het Middeleeuwse goederenverkeer, genoemd naar uit Hessen afkomstige voerlieden, die met Hessenkarren goederen uit West Duitsland en elders naar de Lage Landen overbrachten. De bekendste Hessenweg is de route die van Coevorden (doorwaadbare plaats door de Vecht) over Hardenberg langs de rechteroever van de Overijsselse Vecht naar de Vechterweerd en de Assenvoort naar Hattum en over de Veluwe via Voorthuizen en Barneveld naar Amersfoort (doorwaadbare plaats in de Eem) en Utrecht (veer over de Rijn) loopt.

Utrecht was het belangrijkste centrum in de Lage Landen tijdens de Middeleeuwen, vooral na de verwoesting van Dorestad in de 9e eeuw.

Andere Hessenwegen liepen van Münster over Deventer naar Barneveld, van Barneveld over Meulunteren, de Ginkel en Driel naar Nijmegen, mogelijk via Aalten, Halle, Zelhem, de voormalige IJsselbocht van Emmen en Leuvenheim naar Barneveld en mogelijk ook van Deventer via Loenen en Elden naar Nijmegen.

Eigen aan de Hessenwegen is, dat zij opzettelijk op zekere afstand van dorpen en nederzettingen lopen, waaruit blijkt, dat deze wegen een afzonderlijke functie hebben gehad. Zij vormen geen middel van communicatie tussen de diverse dorpen en nederzettingen.

De latere Hanzewegen dienden als onderlinge verbindingen tussen de voormalige Nederlandse Hanzesteden. Hiernaast zijn deze wegen, in tegenstelling tot de Hessenwegen, aanleiding geweest voor de opkomst van talrijke dorpen langs deze wegen, zodat dikwijls de hoofdstraat van de dorpen een integrerend onderdeel van de diverse Hanzewegen vormen. Alle steden rond de Veluwe waren op het einde van de 14e eeuw leden der Hanze. De oudste zijn Zutphen, Harderwijk en Elburg. Later zijn Arnhem, Doesburg, Wageningen en Hattem toegetreden, terwijl verder Kampen, Zwolle en

Deventer niet onvermeld mogen blijven.

Een aantal van deze wegen zijn duidelijk herkenbaar op de Provinciale kaart van Gelderland van 1843.

De Harderwijkerkarweg van Arnhem via oud Reemst, Otterloo (voorheen "de Aanstoot") Lichtenvoorde (onder Weekerom) Stroe, Boeschoten, Groot Spriel, Ermelo naar Harderwijk is een fraai voorbeeld van een oude en voorheen belangrijke weg dwars over de Veluwe.

Van Harderwijk liep behalve de Karweg naar Arnhem ook een rechtstreekse verbinding naar Doesburg, later ten dele ook gebruikt als verbinding tussen de paleizen van het Loo en Dieren. Loenen, Beekbergen en Leuvenum zijn aan deze weg gelegen.

De weg Harderwijk-Deventer liep over Hierden, Vierhouten, Gortel en Vaassen en Elburg-Deventer over de Oldebroekse hei, de Dellen, Heerde, Vaassen (doorwaadbare plaats Fortmond= Voortman - in 1813 is hier op last van de kozakken een schipbrug gelegd -).

Ook moet de verbinding Elburg, Soerel, Gortel, Nierssen, Apeldoorn en verder waarschijnlijk Doesburg nog worden genoemd evenals de verbinding Doesburg, Hattem (en later Zwolle) in de vorm van de westelijke IJssel-parallel. Ten noorden van Apeldoorn nabij de driesprong met de Wiesselse weg takt deze weg af via de watermolen van Wenum, Vaassen, Emst, Epe, Heerde en Wapenveld.

Het kronkelig beloop van de huidige dorpenweg is de nageoeg ongewijzigde opvolger van de eeuwen oude weg langs de Oostzijde van de Veluwe. Hij vormt de tegenhanger van de bovenweg langs de westzijde van de Veluwe.

De Koningswegen op de Veluwe zijn geen oude wegen. Het zijn oude jachtwegen, aangelegd op last van Willem III tussen 1680 en 1700. Ook zij vermijden evenals de Hessenwegen de dorpen en nederzettingen. In die tijd waren nog slechts zeer onbeduidende overblijfselen van de oorspronkelijke bebossing op de Veluwe aanwezig, waardoor voor de jacht op herten en zwijnen grote afstanden moeten worden afgelegd. Het Loo, Dieren, de Ginkel, Doorwerth en in mindere mate Staverden en Hoog Soeren vormden de punten van uitgang voor de jachtondernemingen van

Willem III. Voor de parforce jachten had hij vooral behoefte aan korte en tevens brede verbindingswegen om zo mogelijk op één dag weer naar elk punt van uitgang te kunnen terugkeren en toch alle belangrijke bossen binnen het kader van één dag te kunnen bereiken. Vaak is de breedte van deze wegen 18 voet (ruim 6 meter).

Na het overlijden van de vorstelijke jager is een aanzienlijk deel van deze jachtwegen weer onbruikbaar gemaakt, vergraven en te niet gedaan.

Tot de konings- of jachtwegen behoren de bekende Koningsweg ten noorden van Arnhem, de oude rechtstreekse verbinding tussen de Ginkel en Dieren.

Bij de Ginkel had de Koningsweg niet alleen aansluiting op de Amsterdamseweg, maar ook op de Hessenweg naar Meulunteren, waardoor een rechtstreekse verbinding met het Edese bos tot stand kwam.

Ten oosten van de huidige weg Arnhem-Apeldoorn loopt de oorspronkelijke Koningsweg langs de Jacobsput naar het Worth Rhedense Veld en verliest zich in de zandverstuivingen van de 18e eeuw. Het verlengde van deze weg duikt weer op in het Onzalige Bosch en maakt daar deel uit van het weggennet in de voormalige Wildbaan, zoals dit onder Prins Willem IV zijn beslag heeft gekregen.

Tussen de Dreyenseweg en het Planke Wambuis liep een Koningsweg van Doorwerth naar het Loo over Groot Barlo, nabij Hoenderloo (een in het begin der 19e eeuw ontstane hoenderkwekerij). Ten noorden van Hoenderloo is geen spoor van deze weg teruggevonden. Misschien vormt de Engelandse Put naar analogie van de Jacobsput een zekere houvast.

Mogelijk liep deze weg waar nu de Uchelseweg loopt op de voormalige marke scheiding van Uchelen en Apeldoorn en over het tracé van het spoorlijntje naar Zwolle. Dit gedeelte van de spoorbaan is indertijd door Koning Willem III aan de exploiterende maatschappij geschonken en was derhalve domaniaal bezit. Het verlengde hiervan is de

Paleislaan, de grote oprijlaan naar het Loo.

Een andere Koningsweg liep waarschijnlijk van de Ginkel over Oud Reemst, Deelen, Groenendaal, Hoeve Delle richting Loenen. Het oostelijk eind van deze weg is onbekend. Een klein stukje Koningsweg heeft rond het dorp Beekbergen gelopen, waarschijnlijk als schakel tussen de weg Doesburg-Harderwijk die door het dorp Beekbergen liep. Het lijkt erop, of ook de rechtlijnige straatweg van het Loo over oud Millingen naar Voorthuizen onder de Koningswegen gerekend moet worden. Deze weg werd, volgens de journalen van Huygens, ook gebruikt door Koning-Stadhouder Willem III op reis van Den Haag naar het Loo.

Van het Loo liep verder nog een oude postweg naar Deventer via de huidige Koningsstraat en de Ankelaarseweg en waarschijnlijk nog een jachtweg over de Valkenberglaan, richting hoeve Assel, Hoog Buurlo naar Harskamp, Wekerom en Ede. Misschien was dit mede een verbinding tussen het Speulderbos en het Edese bos, waar het Ginkel ten oosten van Ede en het kasteel van Hoekelum ten zuiden van Ede twee belangrijke jachthuizen waren.

Reeds in de Middeleeuwen heeft Karel de Grote bepaald, dat de Koningswegen of viae regiae zo breed moesten zijn als twee karren naast elkaar, de karrewegen daarentegen slechts zo breed als één kar en één voetganger. De buurtwegen konden nog smaller zijn. Dit neemt niet weg, dat tegenwoordige buurtwegen soms opvolgers blijken te zijn van vroegere wegen van meer algemeen belang. Zo is de Elspeterweg van Apeldoorn naar Elspeet een deel van de Harderwijkerweg op Doesburg.

De tegenwoordige Eerbeekseweg is de opvolger van de oude Hanzeweg van Arnhem naar Zutphen. De stafkaarten met de toestand van voor de bebossing, herbebossing en ontginningen van de tweede helft van de vorige eeuw en een deel van de huidige eeuw leveren in dit opzicht een goede informatie.

C.Stork

HAGEDOORNSPLAETSE

Voor de "Stichting Behoud" welke in 1964 de eigendom verwierf van de boerderij onder Zuuk "Hagedoornsplaetse" stelde ik in de jaren 1969/70 een onderzoek in naar de bewoners en de eigenaren van deze boerderij. Van het verslag van dit onderzoek berust een exemplaar bij de Stichting, terwijl voorts zowel bij het Rijksarchief Arnhem, als bij het Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage een afschrift werd gedeponeerd.

Het hierna volgende is een excerpt van bedoeld verslag.

Met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, doch niet absoluut bewijsbaar vond ik als bouwer der boerderij in --volgens de muurankers-- 1715, Aart Lambertszn. van der Mate, geb. ca.1680, overl. vóór 1749, welke te Epe 12 Mei 1709 trouwt Annetje Jansdr.Slijckhuis, geb.ca.1685, overl. tussen 1749 en 13 Oct.1750, dochter van Jan Wolterszn, wonend "in het dorp" en Jenneken Aartsdr.

In het "Haardstedenregister" van 1749 komt zij als weduwe van Aart Lambertszn. voor: zij is dan eigenares van 1 huis, waarin 1 haardstede, heeft 2½ mud "sandachtig land", houdt 1 knecht, terwijl zij voorts vermeld wordt als "capitalist", hebbende een vermogen van meer dan 2.000 car.gls.

Uit dit huwelijk werden 4 kinderen geboren:

1. Janna, trouwt Herman Willemszn. Overbosch;
2. Lambert, jong overleden;
3. Lambert, volgt hieronder;
4. Helena (later veelal genoemd Leentje) volgt hieronder.

Lambert Aartszn. van der Mate, ged.Epe 9 Oct. 1718, overl./begr. Heerde 6/10 Oct.1789, Lbw. op "Hagedoornsplaetse" (1768-1777), Diaken 1755, 56, Ouderling en Kerkmeester 1763, 64, 1774, 75, Ge-committeerde naar de Classis 1764, trouwt 1e Epe

1 Nov. 1737 Janna Willemsdr., jonge dochter van Westendorp, ged. Epe, vermoedelijk 17 Mrt.1717, overl. ald. vóór 13 Oct.1750, dr. van Willem Hermszn.en Geeltjen Lambertsdr. Vorstelmanns. Hij trouwt 2e Epe 7 Sep.1753 Willemtje Jannesdr. Brouwer, ged.Epe 1 Dec.1726, overl. na 1785, dochter van Jannes en Janna Brouwers.

Het reeds genoemde "Haardstedenregister" vermeldt hem als: "capitalist en gaat bij anderen met zijn domestique in de cost", hij heeft 1 huis, 1 haardstede, houdt 1 knecht en bezit 1 mud sandachtig land. Hij was bemiddeld, en, zijn kerkelijke functies in aanmerking nemend, in zijn tijd blijkbaar een "gezien man". Hij had een vrij groot grondbezit, doch merkwaardigerwijze volgde hij zijn vader na diens dood, nog niet op als boer op "Hagedoornsplaetse". Doch hierover later.

Niettegenstaande zijn grondbezit kwam hij op oudere leeftijd toch in financiële moeilijkheden, want herhaaldelijk vond ik vermeld, dat "peyndinge" (beslag) door crediteuren op zijn onroerend goed werd gelegd. Op 27 Jul.1776 leende hij van Ds.Samuel Heshusius, emeritus predikant te Abbenbroek de som van 7.000 car.gls à 3%, waarvoor hij tot meerdere zekerheid hypotheek gaf op 19 verschillende landerijen, welke lening echter op 6 Apr. 1785 geheel was afgelost.

Bij de scheiding en deling van zijn vader's nalatenschap dd.13 Oct.1750 werd niet hem, doch zijn zuster Leentje "Hagedoornsplaetse" toebedeeld. Zij werd ged.Epe 6 Dec.1722, overl./begr. Terwolde 1/7 Feb.1784. Zij trouwde 1e Epe 21 Apr.1742 Willem Hendrikszn. Bredenoort, Lbw., ged.Terwolde 21 Jan.1714, overl. vóór 13 Oct.1750, zoon van Hendrik Winoldszn (de moeder niet vermeld). Als zijn weduwe trouwde zij 2e Terwolde 25 Sep.1751 Henrik Derkszn. Bredenoort, weduwnaar van Gergjen Roelofsdr. Hengevelt Lbw. in Welsum, ged. Terwolde 4 Feb.1714, als zoon van Derck Teuniszn. (moeder niet vermeld).

Uit Leentje's eerste huwelijk werd een zoon geboren, Aart Willemszn. Bredenoort ged.Terwolde 8 Jun.1747, overl. aldaar 13 Apr.1822, die Terwolde 6 Mrt.1785

trouwde met Everdina Willemsdr. Schokkenkamp, ged. Terwolde 11 No.1753, overl. aldaar 6 Jan.1838, dochter van Willem Gerritszn., Lbw. op "Het Hof ten Weerden", Terwolde en Bartha Lambertsdr. Voorhorst.

Gelijk hiervoor reeds vermeld werd "Hagedoornsplaetse" bij de scheiding en deling van 13 Oct. 1750 niet Lambert Aartsz. van der Mate toebedeeld, doch aan diens zuster Leentje. Echter, op 9 Nov. 1768 verkopen Hendrik Bredenoort en Leentje van der Mate, echtelieden, en Aart Willemszn. Bredenoort (hun zwager en broeder, zijn oom) aan Lambert Aartszn. van der Mate en Willempje Jannesdr. Brouwer, echtelieden "Hagedoornsplaetse", voor 2.250 car.gls.

De verkoop/koop omvatte:

- a. huis en hof onder Zuuk;
- b. Het Haneweitje onder Zuuk, zaailand;
- c. De Gerrit Stevensakker, onder Zuuk, zaailand;
- d. Het Assenkampje, onder Zuuk, zaailand;
- e. De Kleijacker, onder Zuuk, zaailand;
- f. een weide aan de Grift, onder Zuuk;
- g. een morgen hoogland in het Emsterbroek.

Alle bovenstaande onroerende goederen waren vrij, allodiaal thinsgoed.

In verband met zijn, hierboven reeds geschetste minder rooskleurige financiële toestand leende Lambert van der Mate op 12 Oct.1775 van zijn neef, oomzegger, Aart Bredenoort 1.600 cgl. à 3%, waarvoor hij hypotheek gaf op "Hagedoornsplaetse", huis, hof en landerijen. De reden, waarom hij in 1768 tot de aankoop van de boerderij is overgegaan zal wel in het duister blijven. Verkeerde hij in de mening, dat hij bij de scheiding en deling van 1750 was benadeeld, was het zijn verlangen, als enige zoon eigenaar van de vaderlijke plaats te zijn en die zelf te bouwen, of had hij een zekere "Groszenwahn", gezien zijn overig landbezit en zijn positie in het Eper kerkelijk leven?

Hoe het zij, financieel ging het hem nog immer niet naar den vleeze, gezien het feit, dat hij op 14 Aug.1777 de gehele plaats weer terugverkoopt

aan Aart Willemszn. Bredenoort. De hypothecaire lening werd afgelost; de koopsom bedroeg als voren 2.250 car.gls. In de acte staat nog vermeld, dat de verponding bedroeg 7 gl.2 st.12 penningen, terwijl de op te brengen thins beliep 9 stuivers, en een spint rogge aan de Dijkgraaf van Veluwen.

Over de periode 1777-1803 vond ik geen bijzonderheden inzake de boerderij. Het leven des landmans zal genoeglijk zijn heengevloten, revolutie en Franse bezetting ten spijt.

In laatstgenoemd jaar verkopen de echtelieden Bredenoort-Schokkenkamp de plaats aan Jan Hendrikszn. van den Beld, jonge man van Vorchten die Dene 29 Nov.1801 getrouwd was met Aartie Dalhuizen, jonge dochter van Dene. De koopsom bedroeg 1.850 car.gls.; het bedrag der verponding was ongewijzigd 7.2.12.

Ten Gemeentehuize Epe bevindt zich een afschrift van een register van landerijen en dier eigenaren, opgemaakt door de landmeter in 1809. In bedoeld register komt voor als eigenaar van enige percelen land, te samen groot 978 vierk.roe --ca.1.4 ha.-- Peter Decemerszn. Hagedoorn, terwijl deze blijkens een akte voor notaris Mr.G.Tulleken dd. 21 Febr.1816 eigenaar wordt door koop van het echtpaar van den Beld-Dalhuizen. Het betrof toen het huis en hof, nr.199 en landerijen groot 1578 vierk. roe, ca. 2.25 ha., het geheel ten bedrage van 780 gulden.

Mogelijkerwijs werd Hagedoorn, hoewel pachter, door de landmeter voor eigenaar aangezien; eveneens is mogelijk, dat hij reeds een en ander had gekocht en betaald, doch dat met het passeren van de koopacte gewacht werd, een gang van zaken, die in het verleden veelvuldig voorkwam.

"Hagedoornsplaetse", als aangekocht door Hagedoorn bestond toen uit:

- a. huis en hof, nr.199, onder Zuuk, waar verkoper woont.
- b. Het Haneweitje, nr.555, Zuuk, groot 139 roe²
- c. De Stevensakker, nr.557,Zuuk,
bouwland, groot 203 "

d. Den Ruwen Dries, nr.569, Zuuk, bouwland, groot	209 roe ²
e. Den Ruwen Dries, nr.572, Zuuk, bouwland, groot	129 "
f. De Groote Kamp, nr.578, Zuuk, bouwland, groot	298 "
g. een morgen hooiland in het Emster broek, nr.---, groot	600 "

De bovenbedoelde Peter Decemerszn. Hagedoorn, geb./ged.Epe 1/6 Jun.1784, overl. aldaar 6 Feb. 1857 tr. (noch te Epe, Heerde en Vaassen gevonden) Hendrikje Berends, geb./ged.Heerde 24/30 Nov.1783, overl. Epe 19 Mei 1845, dochter van Berend en Willempje Eijlander.

Hij was een zoon van Decemer Gerritszn.Hagedoorn, dagloner (1746-1816) en Bartha Petersdr. Feijth (1750-1819), dochter van Peter Andrieszn., van beroep karreman en Fijtjen Aartsdr. ten Holthe, klein-zoon van Gerrit Decemerszn. Hagedoorn, overl. vóór 4 Apr.1774 en 3e Evertje Cornelisdr. ged. Nijbroek 4 Dec.1717, overl./begr.Epe 31 Aug./5 Sep.1780.

Uit het huwelijk Hagedoorn/Berends werden kinderen geboren, waarvan Driesje, geb. Epe 8 Dec.1821, overl. aldaar 12 Sep.1885. Zij, Driesje Hagedoorn trouwt Epe 20 Apr.1844 Lubbert Beertszn. van Niersen, geb. Vaassen 5 Mrt.1817, overl.Epe 5 Jun.1883,zoon van Beert Peterszn, Lbw. te Vaassen en Geertruij Elisabeth ten Holte. Na de dood van Peter Decemerszn. Hagedoorn in 1857 werden zij eigenaren en bewoners der boerderij, tot 1883, toen Lubbert Beertszn. van Niersen kwam te overlijden.

Zij werden opgevolgd door de zoon, Johannes Lubbertszn. van Niersen, geb. Epe 21 Dec.1856, overl. aldaar 13 Dec.1927, welke 1e Epe 2 Mei 1885 trouwt Gerritje Lubbertsdr.Bonnhof, geb.Epe 4 Mei 1863, overl. aldaar 24 Nov.1893, dochter van Lubbert, Lbw. te Epe en Everdina Langen; hij trouwt 2e Epe 7 Mrt.1895 Johanna Reindersdr. Riphagen, geb.Epe 28 Aug 1874 (Epe's oudste inwoner !) dochter van Reinder, Lbw. te Epe en Lijsje Beekhuis.

Wederom vererfde de boerderij op een zoon (uit het 2e huwelijk), nl. Johannes Johanneszn.van Niersen, geb. Epe 30 Oct.1901, die Epe 28 Apr.1923 trouwt Maria Johanna Gerritsdr. Vosselman, geb. Epe 4 Oct.1903, als dochter van Gerrit, Lbw. te Epe, Dijkhuizen en Geertje Kooiman.

In 1964 beëindigde Johannes van Niersen het bedrijf, verkocht huis en erf aan de "Stichting Behoud", de huidige eigenaresse.

RECAPITULATIE van EIGENAREN en BEWONERS.

- 1715.....gebouwd blijkens de muurankers.
 1715-1750Aart Lambertszn. van der Mate en Annigje Jansdr. Slijckhuis, e.l.
 1750-1768Hendrik Derkszn.Bredenoort en Helena (Leentje) Aartsdr. van der Mate, e.l. benevens Aart Willemszn.Bredenoort, zoon uit haar 1e huwelijk.
 1768-1777Lambert Aartszn. van der Mate en 2e Willempje Jannesdr. Brouwer, e.l.
 1777-1803Aart Willemszn. Bredenoort en Everdina Willemsdr. Schokkenkamp, e.l.
 1803-(1809),...Jan Hendrikszn. van den Beld en 1816 Aartie Dalhuizen, e.l.
 1816-ca.1857..Peter Decemerszn. Hagedoorn en Hendrikje Berends, e.l.
 ca.1857-ca. Lubbert Beertszn. van Niersen en 1883..Driesje Petersdr. Hagedoorn, e.l.
 ca.1883-ca. Johannes Lubbertszn. van Niersen en 1925..1e Gerritje Lubbertsdr. Bonhof e.l., 2e Johanna Reindersdr. Riphagen, e.l.
 ca.1925-1964..Johannes Johanneszn. van Niersen en Maria Johanna Gerritsdr. Vosselman, e.l.
 1964-heden ...Eigenaresse: "Stichting Behoud".

De naam "Hagedoornsplaetse".

Uit het voorgaande is gebleken, dat op de boerderij "Hagedoornsplaetse" in de afgelopen ruim 250 jaren in feite slechts één lid van een familie Hagedoorn bewoner en eigenaar was, nl. Peter Decemerszn. Hagedoorn over het tijdvak 1816-1857.

In verband hiermede rijst de vraag of de naam van de boerderij aan dezen is ontleend, dan wel dat de oorsprong van die naam elders is gelegen. In de geraadpleegde archivalia toch, werd ze nimmer met een naam aangeduid, doch steeds vermeld als "huijs en hoff onder Zuuk".

In Zuuk, op de Wellen bevond zich echter in de 17e en 18e eeuw nog een bos, Hagedoornsbosch genaamd, gelegen nabij het "stuwmeer" van de Zuuker watermolen op en nabij het terrein, waar zich thans de opstallen van de Coöp.Zuivelfabriek Gelria en de Veluwe Machine Industrie B.V. bevinden.

Een ongedateerde, doch op ca.1670 te stellen akte (RA./Arnhem, Recht.Arch.Veluwe, Proth. van Bezwaar nr.910, fol.3-vers.) noemt een "huijs en hoff, nef-fens een weijde en hoffje op de Welle", waarbij "de weijde gelandet is Oost: aan Egbert Gerritszn., Zuid: de Moelebeke, West: het Hagedoornsbosch en Noord: Lambert Jans." Een en ander was eigendom van de kinderen van Drees Dreessen, die Epe 5 Apr.1657 trouwde Heiltje Goossensdr., j.d. van Vaassen. Blijkbaar zijn zij beiden reeds overleden. Het geheel werd 6 Feb.1677 bezwaard met 100 cgl. ten behoeve der armen of de diaconie te Epe.

In de Verpondingskohieren, eveneens ongedateerd, doch te stellen op ca.1690 (Gem.Arch./Arnhem, nr. 5939, Verponding Buurschap Zuuk) wordt vermeld de weduwe van Lambert Jansen Hagedoorn (d.i. Hille N.N.) als eigenares van een "huijs en hoff van $\frac{1}{2}$ schepel, en 1 mergen weijlants, voorts 1 mudde saylants", waarvan pachter is Jan Harms. De verponding bedraagt 3.11.4. (fol.6-vers).

Dan trof ik aan Aert Jansen Hagedoorn c.s., eigenaars van "huijs en hoff/en $1\frac{1}{2}$ spint, $2\frac{1}{4}$ mudde saeylants en 6 mergen hoy- en weylants, waarvan de verponding beliep 7.19.--, met als pachter Feith Gerrits. (fol.6-vers.)

Dezelfde worden nogmaals vermeld als eigenaars van een ander "huijs en hoff en landerijen, verpacht aan Gerrit Harms (fol.9.), terwijl ten slotte

voorkomt als alleen-eigenaar Aert Jansen Hagedoorn, met Vijt (=Feith) Gerrits als pachter, van een "onbetimmerte hof --d.i. een tuin zonder huis-- groot $\frac{1}{2}$ schepel en 5 mudde en 1 schepel gesaeyns en $1\frac{1}{2}$ mergen weijlants", waarvan de verponding bedroeg 7.16.8 (fol.12)

Ook in de 18e eeuw blijkt onder Zuuk nog een Hagedoornsbos gelegen te hebben, getuige de volgende twee akten.

Op 4 Mei 1737 verkopen (RA./Arnhem., Recht. Arch. Veluwe, Proth.v.Bezw. nr.913, fol.175):

1. Ybo Hartman en Aeltje Backer, e.l. (getr.Epe 3 Feb. 1735 Ybo Hartman, jm. te Campen en Alida Backer jd.te Epe),
2. Leentje Jansdr. Backer, geassisteerd met Ybo Hartman,
3. Lambert Jans Backer,

aan:

Aert Lambetszn. van der Mate en Annigje Jans Slijckhuis, e.l.:

"anderhalf vierendeel $-\frac{3}{8}-$ van Hagedoornsbosch op de Wellen onder de buurschap Zuuk, met coperen onverdeelt". De koopsom was 251 cargls; het was thinsgoed, niet uytgaende dan des Heerenverponding en thins, m.a.w. allodiaal goed.

Op 17 Mei 1753 verkoopt (id.id., nr.915, fol. 85.vers.) Jan Berents van de Emsterenk aan Herman Willemszn. Overbosch en Janna Aartsdr. van der Mate, e.l.: "zijn gerechte vierde part in Hagedoornsbosch, met coperen in 't gemeen, gelegen onder Zuuk". De koopsom beliep 300 cargls., terwijl ook hier wordt vermeld vrij allodiaal thinsgoed.

Gezien de bovenstaande stukken meen ik, dat het hoogst onwaarschijnlijk is, dat de naam "Hagedoornslaetse" ontleend zal zijn aan Peter Decemerszn. Hagedoorn, daar:

- a. in Zuuk in de 17e eeuw reeds een familie Hagedoorn woonde,
- b. in Zuuk zich een vrij uitgestrekt --gezien de koopsommen van gedeelten-- Hagedoornsbos heeft bevonden.

De meest plausibele oplossing meen ik dan ook te zijn, dat Aart Lambertszn van der Mate in 1715 zijn nieuwe huis in, of aan de rand van het Hagedoorns-bos heeft laten bouwen en dat, hoewel het bos is verdwenen, de naam in de volksmond is blijven bestaan en is overgegaan op het huis. Deze overgang werd versterkt door het feit, dat in de eerste helft van de 19e eeuw een Hagedoorn bewoner en eigenaar van de boerderij was, terwijl de naam "Hagedoorns-plaetse" na diens dood uit gewoonte verder werd gebruikt.

Mr.L.J.Rietema.

-o-o-o-o-o-

Bronnen:

Gezien de vele geraadpleegde archivalia is het niet wel doenlijk in kort bestek alle bronnen te vermelden. Ik moge dan ook volstaan met:

1. Kerkboeken Epe, (Ned.Herv.Kerk, Epe), Oene, Terwolde (beide RA./Arnhem).
2. Burgerlijke Stand Epe, tot 1892, Vaassen (RA./Arnhem).
3. Rechterlijk Archief Veluwe, Prothocollen van Bezwaar (RA./Arnhem).
4. Statenarchief Veluwe: Verpondingskohieren, Haardstedenregister. (RA./Arnhem).
5. J.Vredenburg, Uit de Historie van de Kerspelen Terwolde en Nijbroek, Deventer, z.j., ca.1968.
6. W.J.van Liere en G.G.L.Steur, De Bodemkartering van Nederland, Dl.XVI, Een Bodemkartering van de Gemeente Epe etc. 's-Gravenhage, Staatsdrukkerij 1965.
7. H.K.Roessing, Gelderse Landmaten in de 17e en 18e eeuw, Nederlands Historisch Genootschap, Utrecht, Dl.83, pp.53 vlgd.,1969.
(Een overdruk hiervan is in de handel).

Marken en Buurschappen (Wissel) 18

Ondertussen had de burgemester permissie gevraagd arrestatie te mogen verrichten.

Gelet op het schrijven (leesbaarheid) ging deze gehele Wisselse affaire de man danig op z'n zenuwen werken.

De Officier van Justitie te Arnhem schrijft 10 Junij 1873.

L B no 1669.

Naar aanleiding Uwer missives van 8 en 9 Junij j.l. no 224 geef ik Ued. in bedenking Frederik Braakman niet te doen arresteren. Door den Regter Commissaris zal deze zaak worden onderzocht. Het is en blijft questieus of de strafregter ten deze bij machte is te handelen.

Op 13 Junij 1873

L B no 1712 schrijft de Officier van Justitie:

In Uwe missieve van 11 dezer straalt het vermoeden door 1° dat mijn laatste schrijven aan Ued. d.d. 10 dezer L B no 1669, waarbij Ued. in overweging werd gegeven Frederik Braakman alsnog niet te arresteren, een gevolg is van toelichting en mij door H. Witteveen c.s. verstrekt; - en - 2° dat de behandeling der Wisselsche heidezaak niet met meer kracht van onze zijde wordt vervolgd, omdat men mij van andere zijde daarin geen medewerking verleent.

Ik moet ten sterkste tegen beide vermoedens protesteren. Wat het eerste betreft kan ik Ued. mededeelen dat ik geene belhamels, ja zelfs niemand over de questie Wissel heb gesproken en het mijne gewoonte ook niet is, mij vóór de behandeling eener strafzaak van partijdige zijde te laten inlichten en wat het tweede betreft, moet ik Ued. mededeelen, dat de zaak nog niet uit mijne handen of die van den Regter Commissaris is geweest en ik overtuigd ben van de zijde van mijn collegie alle medewerking te erlangen, waar het feiten betreft, die voor strafvervolgving vatbaar zijn en voldoende kon bewezen worden.

De zoogenaamde diefstal van turf wordt door de Regter Commissaris of door de Kantonregter te Apeldoorn namens deze geïnstrueerd; ik heb de stukken nog niet van deze ambtenaar terug ontvangen. Of aan strafbare diefstal kan gedacht worden, of wel aan verwoesting van oogst kan gedacht worden, zal uit de instructie moeten blijken; tot dusverre is het m.i. zeer questieus of geen burgerlijk geschil tot grondslag dezer wederrechtelijke handeling ligt. Zoo ja dan is de kwadetrouw niet aan te nemen zonder welke de bedoelde diefstal niet bestaat en behoort in dit geval de zaak bij den burgerlijke Regter te worden aangebracht, dewijl het niet tot de verplichtingen van de Regter Commissaris behoort burgerlijke geschillen tot klaarheid te brengen.

Ik ben met Ued van oordeel dat Brandstichting is "brandstichting" doch niet iedere brandstichting valt in de termen van art. 434 en 435 wetboek van strafregt; en ik moet vooral nog betwijfelen of het in brandsteken van turven op hoopen staande wel onder die artikelen kan worden gebracht. Is mijne meening juist, dan kan het feit niet anders gestraft worden dan met de boete bedreigt bij art. 479 no 1 wetboek van Strafrecht. Wat daarvan wezen moge, ik maakte bezwaar eene voorloopige aanhouding te provoceren ter zaken van een zoo questieus feit, te meer daar de brandstichting zelve nauwelijks voldoende was aangetoond en van de schuld van Frederik Braakman niet voldoende op wettige gronden bleek. Ik heb onmiddellijk de ouders van Frederik Braakman doen dagvaarden ter zake der belediging en geweldpleging op den Rijksveldwachter A. Gerritsen gepleegd; dat feit was bewezen en strafbaar en de Regter Commissaris heeft dezelfde dag de getuigen en verdachten in zake de brandstichting gedagvaard. Meer was mij op dit oogenblik niet mogelijk en ik heb Ued. de arrestatie van F. Braakman meenen te moeten ontraden, omdat ik het zeer verkeerdt zou vinden, indien hij door Ued. gearresteerd

wordende, van hier weder zoude moeten worden ontslagen. In deze stand van zaken is overijling zeker afteraden en nog veel meer overschrijding van gezag.

Kunnen de belhamels gedagvaard en veroordeeld worden wees ervan verzekerd dat zij en door mij en door mijne Regtbank niet met zachtheid zullen behandeld worden, doch ik mag mij niet laten bewegen, civiele zaken tot strafzaken te maken en aanhoudingen en vervolgingen te provoceren, waar de wet daartoe geen aanleiding geeft.

de Officier van
Justitie te
Arnhem.

Gemeente Archief brievenboek 1873

245

Epe 21 Junij '73

Procesverbaal wegens burengerucht in Wissel tegen Frederik en Peter Braakman, Albert Koetsier, Aart Bosch, Marius Dijkgraaf en anderen bij G.A. Jonker, op de vensters geslagen
Peter Braakman jenever rondgeschonken.
Frederik Braakman, Peter Brouwer en M.v.d.Brink niet willen komen.

295

Onder terugzending van het adres vanwege Peter Braakman en vrouw aan Sire om kwijtschelding van gevangenisstraf, mij bij Uw missive van 22 Juli 1.1. L.B. no 2132 Om bericht gezonden, heb ik de Eer Ued. gestr. te melden dat de beide adressanten vooral echter de men steeds bekend hebben gestaan als zeer lastige en brutale mensen, welke hoedanigheid in de laatste tijd door die treurige oneenigheid in Wissel niet is verminderd, daarbij maakt Braakman nogal misbruik van sterke drank in welke toestand hij zich zelve niet het minst voor anderen zeer lastig is. Voor zooverre mij bekend is hij vroeger nimmer in handen der Justitie geweest. Wanneer men dit pathetische adres leest en dan de onder tekenaren persoonlijk kent, doch vooral weet wie het voor hen heeft opgesteld dan mag het werkelijk

bedroevend genoemd worden dat op heden toe nog zoo-
 veel regard moet geslagen worden om er advies over-
 uit te brengen. De ontwerper toch van het adres
 waarin van ce sera vosi xasjac en je maintiendrai ;
 gesproken wordt is niemand anders dan de beruchte
 van Toornbergen, die zich weligt een procents...
 belooning gereserveerd heeft , naar mate fiat op het
 schoone adres komt en die tegenwoordig het grootste
 gedeelte doorbrengt in Wissel bij de adressanten c.a.,
 en dan des avonds in beschonken toestand naar zijne
 woning terugkeert na door misleiding en bedrog de
 twisten in de buurt te hebben aangewakkerd. 't Zou
 mij leed doen, zoo door zulk een adres en in zulk
 een zaak van een der schoonste atributen voor de
 kroon werd misbruik gemaakt, door gratie te verlenen
 of aan Pieter Braakman en zijne vrouw of zelfs eenige
 vermindering van straf waardoor het prestige van de
 Justitie verminderd doch dat van deze beruchte zaak-
 waarnemer Toornbergen zeer zeker zou verhoord worden.

Officier van Justitie	de Burgemeester
te Arnhem	te Epe w.g.
	Weerts

Veld- en boerderijnamen

Op verzoek van het Bureau voor Naamkunde en Neder-
 zettingsgeschiedenis van de Kon.Ned.Akademie voor
 Wetenschappen te Amsterdam, ben ik momenteel bezig
 met het vastleggen van veld- en boerderijnamen op
 kaarten. Vooral door de aanleg van de E.50 is dit
 urgent geworden, omdat de bestaande verkaveling in
 de betreffende gebieden geheel verandert. Het is de
 bedoeling dat deze inventarisatie voor de gehele
 gemeente gebeurt.

Ik heb al de zeer gewaardeerde medewerking van
 enkele mensen, maar ik zou toch nog een beroep op de
 lezers van "Ampt Epe" willen doen om eventuele ge-
 gevens die ze in hun bezit hebben, aan mij door te
 geven. Of misschien kunt U mij iemand "tippen",

die met een bepaalde buurt goed op de hoogte is.
 Bij voorbaat mijn hartelijke dank!

L. van den Bremen,
 Karel de Grotelaan 8
 Deventer.
 tfn. 05700-25292

STREEKVERKENNINGEN

In onze regio vinden een aantal streekverkenningen
 per fiets plaats, die het meemaken waard zijn. Ook in
 de eigen streek valt nog enorm veel te zien, waarvoor
 de fiets een vervoermiddel bij uitstek is om dit te
 gaan ontdekken.

Het Regiocontact Veluwe-IJsselstreek stelt door middel
 van goed verzorgde routes een ieder in de gelegenheid
 van de schoonheid in eigen omgeving te genieten.
 De doelstelling van dit contact is, het organiseren van
 voor ieder toegankelijke evenementen die gericht zijn op
 cultuur en traditie van de streek, in het bijzonder
 voor jongeren.

Het gebied ten oosten van Heerde leende zich uiter-
 mate goed voor een tocht welke aandacht besteedde aan
 landschap en plattelandscultuur. Ook de aanwezigheid van
 enkele kastelen zijn hierbij niet weg te denken.

In Heerde zijn een tweetal huizen een nadere beschouwing
 waard. Kasteel Vosbergen is een bijzonder fraai gebouw
 met twee trapgevels aan de voor- en achterzijde van het
 gebouw. Het werd tussen 1600-1623 gebouwd en werd be-
 woond door de geslachten Crijt, Van Dedem en Sloet van
 de Zwanenburg. De laatste jaren genoot het huis bekend-
 heid door kamermuziekavonden door het echtpaar Kloek,
 welke thans nog in een nabijgelegen boerderij plaats-
 vinden.

Bonenburg daar niet ver vandaan, dat schuil gaat achter
 het hoge geboomte, stamt ongeveer uit dezelfde tijd,
 maar kreeg door een ingrijpende verbouwing, die in de

vorige eeuw plaats vond een typisch 19e eeuwse karakter. Landschappelijk gezien is de streek interessant door een magnifiek gezicht op knotwilgen en boomgaarden aan de IJsselkant, waarvan in het voorjaar bekoring uitgaat. Het weidegebied wordt doorsneden door tal van wateringen welke vaak omzoomd zijn door populieren.

De knotwilg is een zeer nuttige boom, zij levert rijshout voor waterstaatkundige werken, terwijl de stam geschikt is voor het vervaardigen van klompen. In het Oost Veluwe treffen wij dan ook op bescheiden schaal klompenindustrie aan.

In de omgeving van Oene vinden we aardige boerderijgroepen die nog de sfeer ademen van landelijke rust. Oosteroene en Markluiden behielden hun oorspronkelijke buurtkarakter.

Het dorp Oene kent nog voorbeelden van landelijke bouwkunst. Karakteristiek voor de 19e eeuw wat betreft dorpsbebouwing is de herenboerderij op Houtweg 2. Ook het "Spekslagershuis" aan de weg naar Epe mag in dit opzicht niet onvermeld blijven. Ook de kerk midden in dit dorp is een monument van betekenis, dat van romaanse oorsprong is. Bij de restauratie van 1958-1962 kwamen vele fresco's te voorschijn.

Aan al deze zaken werd op tweede Paasdag uitvoerig de aandacht besteed.

Verdere activiteiten zijn op 11 mei 1974 te verwachten in Ommen en Hellendoorn; plattelandscultuur, natuurmonumenten (fietstochten 30 en 35 km). Op 13 juli 1974 te Zwolle, van waaruit aandacht wordt besteed aan een stukje Overijsselse geschiedenis (Agnietenberg, de Vechtstreek, stad Hasselt etc.) tocht van 30 km. Voor wat de Veluwe betreft is daar op 24 augustus 1974 een tocht van 35 km te verwachten, die vanuit Apeldoorn naar het Uddelermeer gaat en de historie van de Huneschans nader zal belichten.

Nadere inlichtingen over het Regiocontact Veluwe-IJsselstreek kunt u inwinnen onder tel. 05760-18095.

A.P. Aalderink

Korteweg 23

Apeldoorn

Boekbespreking

Leven op de rand.

Uit de geschiedenis van Apeldoorn,
door Dr. A.A. Alberts.

In het vorige nummer van Ampt Epe, werd al even de aandacht gevestigd op een recent verschenen boekwerk over Apeldoorn van de hand van Dr. A.A. Alberts. De N.A.Crt. besteedde in haar blad al veel aandacht aan deze uitgave, wees op de vele interessante gegevens die er in voorkwamen terwijl de schrijver door de recensent als een gezaghebbend historicus werd gequalificeerd.

Een recensie in het "Contactbericht" was minder opgetogen over dit boek. Wat is er eigenlijk aan de hand met deze publicatie?

Toen ik direct na het verschijnen met grote belangstelling het boek doorlas, was ik verbaasd over de grote hoeveelheid informatie over Apeldoorn die ik erin aantrof. Informatie die in geen enkele literatuur over Apeldoorn en omgeving te vinden is en alleen het resultaat kan zijn van jarenlang intensief archiefonderzoek. Mijn eerste vraag was dan ook "hoe heeft de schrijver kans gezien deze gegevens op zo'n korte termijn bij elkaar te krijgen"? Nu vermeldt de inleiding dat het boek tot stand is gekomen met medewerking van het Gemeentearchief van Apeldoorn. Nu hier viel onze historicus wel met z'n neus in de boter. Op dit archief berust n.l. een manuscript over de geschiedenis van Apeldoorn samengesteld door de toenmalige

stadsgeschiedschrijver de heer R. Hardonk in opdracht van het gemeentebestuur. Bij de pensionering van de heer Hardonk bevatte het manuscript al meer dan 300 getypte vellen, het resultaat van vele jaren nauwgezet archiefonderzoek.

Nu is het vanzelfsprekend niet de bedoeling dat een dergelijke hoeveelheid voor de geschiedenis van Apeldoorn uiterst belangrijke informatie daar onbenut blijft liggen. Dat de schrijver het echter gepresteerd heeft een groot gedeelte van zijn boek bijna woordelijk uit dit manuscript over te schrijven en dit het publiek zondermeer als eigen werk te presenteren is een zaak die men toch moeilijk kan accepteren.

Dat de schrijver voor de latere jaren niet op dit manuscript kon terugvallen (tot zover was de heer Hardonk nog niet gevorderd), blijkt ondermeer door het feit dat Dr. Alberts de geboorte van Koningin Wilhelmina in 1880 op het Loo laat plaatsvinden. Een kapitale blunder in een boek over de gemeente Apeldoorn, waarin men ten aanzien van dit feit toch zonder meer een juiste informatie zou mogen verwachten. Wanneer de schrijver het voorbericht van burgemeester Dijckmeester eens had doorgelezen was hem misschien op dit punt nog een licht opgegaan.

Als grote tekortkoming zou ik willen wijzen op het ontbreken van nagenoeg elke bronvermelding. Deze tekortkoming had voor een groot gedeelte gemakkelijk voorkomen kunnen worden, de schrijver had de bronvermelding ook zo uit het manuscript kunnen overschrijven.

Resumerend zou ik van deze uitgave willen stellen: Veel belangrijke informatie over de geschiedenis van Apeldoorn en omgeving, maar tot standgekomen op een wijze waarvoor wij geen enkele waardering kunnen opbrengen.

Dr. Alberts is niet op de rand blijven staan, maar duidelijk over de streep gegaan.

Vaassen Mrt. 1974

W. Terwel

WILDE PLANTEN. Flora en vegetatie in onze natuurgebieden. Dl.3 : De hogere gronden.

Door V. Westhoff, P. A. Bakker, C. G. van Leeuwen, E. E. van der Voo en I. S. Zonneveld. Amsterdam. Uitg. Ver. tot behoud van natuurmonumenten in Nederland. 1973. 359 blz. afbn. doorsnede-tekeningen. krtn. literatuuropgaven.

Na enkele hoofdstukken over de geschiedenis, de vorming van de bodem en de diverse gronden met hun mogelijkheden, worden de planten volgens een z.g. plantengeografische indeling behandeld.

Zo vinden wij de planten van het Veluws landschap bij elkaar. (blz. 242-258).

GIDSJE voor een tocht langs de kerken, molens en boerderijen van historische betekenis in de Gemeente Epe. 3e dr. 1974. 22 blz. krt. Samengesteld door G. S. van Lohuizen.

Berichten

15 Mei a.s. De Cannenburg weer geopend.

5 Okt. a.s. Contactdag van de Stichting van Gelderse Oudheidkundige Verenigingen en Musea, te Buren.

I N H O U D

blz.

De geheimtaal	
door A.v.d.Bremen-van Vemde - - - - -	2
Oude wegen op de Veluwe	
door C.Stork - - - - -	5
Hagedoornsplaetse	
door Mr.L.J.Rietema - - - - -	10
Marken en Buurschappen (Wissel) 18	
door F.Zandstra - - - - -	19
Veld- en boerderijnamen	
door L.van den Bremen - - - - -	22
Streekverkenningen	
door A.P.Aalderink - - - - -	23
<u>Boekbespreking</u>	
Leven op de rand. Uit de geschiedenis van Apeldoorn van Dr.A.A.Alberts	
besproken door W.Terwel - - - - -	25
Wilde planten. Flora en vegetatie in onze natuurgebieden. Dl.3.	
Uitg. Ver.tot behoud van natuurmonumenten -	27
Gidsje voor een tocht in de Gemeente Epe - - - -	27
<u>Berichten</u> - - - - -	27

- - - - -
- - -
-